

ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀਆਂ

ਐੱਸ ਐੱਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ

ਐਸ.ਐਸ.ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ (੧੯੯੧-੧੯੩੫) ਦਾ ਜਨਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ । ੧੯੨੬ ਈ: ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਰਸਾਲਾ "ਮੈਜੀ" ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਵੀ ਕੀਤਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਫੁਲਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮਹਾਂ ਕਵੀ 'ਸੁਥਰਾ' ਉਪ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ; ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਅਰਸ਼ੀ ਕਿੰਗਰੇ, ਰਾਜਸੀ ਹੁਲਾਰੇ, ਇਸ਼ਕ ਮੁਸ਼ਕ, ਡਲ੍ਹਕਦੇ ਅੱਥਰੂ ਆਦਿ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਕਾਵਿਕ ਖੂਬੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ।

ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀਆਂ

(ਸ਼ਾਇਰੀ)

ਐਸ.ਐਸ.ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ

ਮੇਰੀ ਕਲਮ

ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਨੰਦ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਪੱਚੀਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਨਾ ਸੋਚਣਾ, ਬੇ ਜੀਭ ਯਾ ਬੇਜਾਨ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੁਰਸਤੀ ਜਗਤ ਤੇ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਡੋਲਦੀ, ਜਦ ਬੋਲਦੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਲਖ ਰਾਜ-ਰੱਬੀ ਹਸਦਿਆਂ ਹੈ ਖੋਲ੍ਹਦੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਕੰਬਦੇ ਜਦ ਗੱਜਦੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਪਰਬਤ ਦੇ ਉੱਡਣ ਪਰਖਦੇ ਜਦ ਵੱਜਦੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਨਿਰਬਲ, ਦੁਖੀ, ਮਾੜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਜ਼ਾਲਿਮ-ਬਲੀ ਨੂੰ ਫੂਕ ਕੁਰਦੀ ਸ੍ਵਾਹ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਇੰਦਰ ਦੇ ਬਜਰੋਂ ਤੇਜ, ਤਕੜੀ, ਸਖਤ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਸਭ ਤਖ਼ਤ ਬਖ਼ਤ ਹਿਲਾਂਵਦੀ ਯਕਲਖ਼ਤ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਤਲਵਾਰ, ਨੇਜ਼ਾ, ਤੋਪ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਜਾਦੂ ਭਰੇ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਇਕ, ਸੰਦੂਕ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਬੁਢਿਆਂ ਤੇ ਬਾਲਾਂ ਨੂੰ ਯੁਬਾ ਦੇਵੇ ਬਣਾ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਮੇਯਾਂ ਨੂੰ ਕਬਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਿਵਾ ਦੇਵੇ ਉਠਾ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਪੱਥਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮੋਮ ਕਰ, ਦੇਵੇ ਰੁਆ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਰੋਂਦੂ ਦੁਖੀ; ਰੋਗੀ ਤਾਈਂ ਦੇਵੇ ਹਸਾ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਨਾ ਹੈ ਡਰਾਂਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਡਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਭੁੱਖੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ, ਹੁਕਮ ਯਾ ਜ਼ਰ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਹੈ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਤੇ ਕਾਮਧੇਨੁ, ਆਪ ਏ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਜੇ ਕਹੇ ਮੂੰਹੋ ਲਓ, ਵਡ ਪਰਤਾਪ ਏ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਅਪਨੀ ਨਚਾਂਦੀ ਨੇਕ ਤੇ ਤ੍ਰੈਲੋਕ ਨੂੰ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਤਾਬੇ ਹੈ ਰਖਦੀ ਹਰਖ ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਨੂੰ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।
ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸਭ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਗ ਲਾ ਦਏ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ।

ਜੇ ਚਾਹੇ ਜਲਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਜਲ ਪਾ ਦਏ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਲੈ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੜੀ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਸਚ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ? ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਪੌੜੀ ਅਰਸ਼ ਦੀ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਮੈਨੂੰ ਹੀ, ਸਭ ਜੱਗ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਮੇਰੇ ਇਕੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚੀ ਯਾਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਮੇਰੀ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ, ਸੀਨਾ ਚਾਕ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਆਗਯਾਕਾਰ, ਨਿਰਛਲ, ਪਾਕ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, ਨਿਤ ਨਵੀਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਰਚੇ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਪਰ ਆਪ ਜਲ ਦੇ ਕਮਲ ਸਮ, ਸਭ ਤੋਂ ਬਚੇ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ 'ਸੁਥਰਾ' ਤੇ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਨਿਤ ਹੁਕਮਰਾਨੀ ਕਰੇ, ਭੂਪਾਂ-ਭੂਪ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਮੰਗੋ ਦੁਆ, ਪਾਟੇ ਰਿਦੇ ਸਜੁੰਦੀ ਰਹੇ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !
 ਦਿਲ ਗੁਦਗੁਦੈਂਦੀ, ਗੁਟ੍ਰਕਦੀ, ਜਜੁੰਦੀ ਰਹੇ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ !

ਸਰਬ-ਸੁਖ-ਦਾਤਾ ?

ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਕਵੀ ਨੇ ਸਤ ਕੇ ਧਨ ਦੀ ਉਪਮਾ ਗਾਈ ।
ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਬਈ ਸੱਚ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਧਨ ਦੀ ਬੜੀ ਕਮਾਈ ।
ਸੇਨਾ ਭਾਵੇਂ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਪਰ ਘਟ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ ।
ਢੱਕੇ ਐਬ, ਪੁਗਾਵੇ ਲੋੜਾਂ, ਕਾਂ ਤੋਂ ਹੰਸ ਬਣਾਵੇ ।
ਬੇਲ ਪਿਆ ਇਕ ਧਨੀ ਨੇੜਿਓਂ ਗਲਤ ਕਹੇਂ ਤੂੰ ਭਾਈਆ ।
ਧਨ ਸਭ ਕਰੇ ਪੂਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਝੂਠਾ ਤੇਰਾ ਦਾਈਆ ।
ਭੋਜਨ ਲੱਖ ਖਰੀਦੇ ਸੇਨਾ, ਭੁਖ ਖਰੀਦ ਨਾ ਸੱਕੇ ।
ਭੁਖ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਖੁਰਾਕਾਂ ? ਫੇੜੇ ਜਿਉਂ ਦਿਲ ਪੱਕੇ ।
ਸੇਜ ਗੁਦਗੁਦੀ, ਨਰਮ ਬਿਸਤਰੇ, ਧਨ ਬੇ ਸ਼ਕ ਲੈ ਆਵੇ ।
ਪਰ ਨਾ ਨੀਂਦ ਖਰੀਦ ਸਕੇ ਛਿਨ, ਕੀ ਕੋਈ ਲੁਤਫ ਉਠਾਵੇ ?
ਵਧੀਆ ਵਧੀਆ ਲੱਖ ਐਨਕਾਂ, ਦੌਲਤ ਧਰੇ ਲਿਆ ਕੇ ।
ਐਪਰ ਨਜ਼ਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੱਸੇ, ਸੈਂ ਭੰਡਾਰ ਲੁਟਾ ਕੇ ।
'ਨੈਕਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਵਾਲੇ, ਸੇਨਾ ਲੱਖ ਖਰੀਦੇ।
'ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਹਾੜ ਵਿਖਾਵੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਦਿਲ-ਦੀਦੇ।
'ਜੇਵਰ, ਹੀਰੇ, ਲਾਲ, ਜਵਾਹਰ, ਕਪੜੇ ਲੱਖ ਲੈ ਦੇਵੇ।
'ਪਰ ਦੌਲਤ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਮਿਲਦੇ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਮੇਵੇ।
'ਦਾਰੂ ਦਵਾ ਖਰਚ ਕੇ ਪੈਸੇ, ਜੇ ਚਾਹੀਏ ਲੈ ਆਈਏ।
'ਨੈਣ-ਪ੍ਰਾਣ ਨਾ ਮਿਲਨ ਨਰੋਏ, ਕੀ ਫਿਰ ਇਦ੍ਰਾ ਬਣਾਈਏ?
'ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਬਣਾ ਲੇ ਬੇਸ਼ਕ ਦਸ ਲੱਖ ਮਸਜਿਦ ਮੰਦਰ।
'ਐਪਰ ਕਿਤਿਓਂ ਮੁੱਲ ਨਾ ਲੱਭਦਾ, ਧਰਮ ਭਾਵ ਦਿਲ ਅੰਦਰ।
'ਮੁੱਦਾ ਕੀ, ਰਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੈਸਾ, ਨਾ ਹੀ ਰਬ ਦਾ ਭਾਈ ।
'ਡਿੱਠਾ ਬਹੁਤ ਜੇੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ; ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਪਾਈ।
ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਈ 'ਸੁਥਰੇ' ਧਨੀਆਂ, ਸੁਖ-ਸੋਮਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਸਾ।
ਜਿਸ ਦੇ ਖੱਟਣ-ਸਾਂਭਣ ਵਿਚ ਦੁਖ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਖ ਕੈਸਾ।
ਇਕ ਅੰਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਇਕ ਗਿਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਇਕ ਆਯਾ, ਮੈਂ ਦੇਖਣ ਜਾਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ,
 ਕੀ ਕੀ ਜਾ ਤਕੀਏ! ਜਗ ਨਿਤ ਹੀ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਜੇ ਨਜ਼ਰ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਲ ਕਰੇ, ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਚਮਕਣ ਰਾਤ ਦਿਨੇ,
 ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਪੁਲਪਿਟ ਤੇ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਜੇ ਤੱਕੇ ਹਵਾਈ ਕੁੱਚੇ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਭੀ,
 ਅਣੂਆਂ-ਪਰਮਣੂਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਜੇ ਧਯਾਨ ਸਮੁੰਦਰ ਵਲ ਜਾਵੇ, ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਜਲ ਬੇਚੈਨ ਦਿਸੇ,
 ਹਰ ਛਿਨ ਵਿਚ ਲਸਕਰ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਅਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਜੇ ਤਕੀਏ, ਫਿਫੜੇ ਨਿਤ ਟਪ ਟਪ ਕਰਦੇ ਨੇ,
 ਜਾਰੀ ਹੈ ਲੜੀ ਸਵਾਸਾਂ ਦੀ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਇਨਸਾਨੀ ਜੇਬਾਂ ਟੋਹੀਏ ਜੇ, ਹੈ ਆਮਦ-ਰਫਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੀ,
 ਹਰ ਵਕਤ ਰੁਪੱਯਾ ਤੇ ਪੈਸਾ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਘਰ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦਾ ਦੇਖੋ, ਜਾਰੀ ਹੈ ਇਹੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੀ,
 ਇਕ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਇਕ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਸਭ ਸ਼ਾਹੀ ਤਖਤ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਬੈਠਣਹਾਰ ਬਦਲਦੇ ਨੇ,
 ਜਯੋਂ ਨਾਟਕ-ਐਕਟਰ ਵਾਰੀ ਸਿਰ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਿਪਲ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਓਥੇ ਭੀ ਮੈਂ ਕੀ ਡਿੱਠਾ ?
 ਹਰ ਵੇਲੇ ਪੰਛੀ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਕੁਲ ਜੀਵ-ਮਨੁਖੀ-ਰਿਦਿਆਂ ਵਿਚ, ਹੈ ਔਂਣ ਜਾਣ ਦੀ ਸੜਕ ਬਣੀ,
 ਸਦ ਖਯਾਲ ਨੇਕੀਆਂ-ਬਦੀਆਂ ਦਾ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਅਸਟੇਸ਼ਨ, ਜੇਲ੍ਹ, ਸ਼ਫਾਖਾਨੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦ ਤੇ,
 ਅਸਕੂਲਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਹਟੀਆਂ ਵਿਚ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਹੈ ਔਂਣ ਜਾਣ ਤੇ ਜਗ ਜ਼ਿੰਦਾ 'ਸੁਥਰੇ' ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਭੀ ਫੁਰਨਾ,
 ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ, ਇਕ ਔਂਦਾ ਹੈ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਪਾਣੀ ਦਾ

ਅਕਬਰ ਨੂੰ, ਦਰਬਾਰ ਬੈਠਿਆਂ, ਤੂੰਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਤਾਯਾ !
ਸੈਨਤ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਨਫਰ ਪਿਆਲਾ ਜਲ ਠੰਢੇ ਦਾ ਲਿਆਯਾ !
ਪਕੜ ਪਿਆਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਚਾਹਿਆ ਲਾਣਾ !
ਪਾਸੋਂ ਬੋਲ ਬੀਰਬਲ ਉਠਿਆ 'ਜ਼ਰਾ ਹੱਥ ਅਟਕਾਣਾ !
'ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੋ ਆਪ ਇਕ ਗਲ, ਜੇ ਪਾਣੀ ਮੁਕ ਜਾਵੇ !
'ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਤਕ ਜਤਨ ਕੀਤਿਆਂ ਇਕ ਬੂੰਦ ਨਾ ਥਕਾਵੇ !
'ਅਤੀ ਪਯਾਸ ਲਗੀ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਜਲ ਬਿਨ ਮਰਦੇ ਜਾਵੇ !
'ਮਾਹੀ ਵਾਂਗ ਆਬ ਬਿਨ ਤੜਫੇ ਉਲਟ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਖਾਵੇ !
'ਸੱਚ ਦਸੋ, ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਈ ਇਕ ਜਲ-ਪਯਾਲਾ ਲਯਾਵੇ,
'ਕੀ ਕੁਝ ਦਿਓ ਹਜ਼ੂਰ ਓਸ ਨੂੰ ? ਕੀ ਕੀਮਤ ਉਹ ਪਾਵੇ ?'
ਹਸ ਕੇ ਅਕਬਰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ 'ਜੇ ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਆਪੇ !
'ਅਧਾ ਰਾਜ ਦਿਆਂ ਮੁਲ ਇਸ ਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪੇ !'
ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਓਹ ਜਲ ਦਾ ਪਯਾਲਾ ਗਟ ਗਟ ਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹਾਯਾ !
ਫੇਰ ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਲ ਦੂਸਰਾ ਪਾਯਾ :-
'ਦੱਸੋ ਭਲਾ, ਜਿ ਹੁਣ ਏਹ ਪਾਣੀ ਦੇਹ ਅੰਦਰ ਰੁਕ ਜਾਵੇ !
'ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਆਪ ਦਾ ਜਾਨ ਪਿਆ ਤੜਫਾਵੇ !
'ਬਚਣ ਲਈ ਉਸ ਕਸਟੋਂ ਕਿਨੇ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਸੇਵੇ ?
'ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਮੰਗੇ ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਵੇ ਯਾ ਨਾ ਦੇਵੇ ?'
ਚੱਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਬੋਲਿਆ, 'ਜ਼ਰਾ ਢਿੱਲ ਨਾ ਲਾਵਾਂ !
'ਬੇਸ਼ਕ ਅੱਧਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਮੈਂ ਫ਼ੈਰਨ ਭੇਟ ਕਰਾਵਾਂ !'
ਹਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਫਿਰ, 'ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਯਾ !
'ਇਕ ਪਿਆਲੇ ਜਲ ਦਾ ਮੁਲ ਹੈ ਰਾਜ ਤੁਹਾਡਾ ਗੋਯਾ !
ਜੇ ਅਣਮਿਣਿਆ ਤੁਲਿਆ ਇਹ ਜਲ ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਪੁਚਾਵੇ !
'ਉਸ ਰਬ 'ਸੁਥਰੇ' ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਬੰਦਾ ਕੀ ਮੁਲ ਪਾਵੇ ?'
ਗਧਿਆਂ ਦੀ ਅਕਲ
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸਨ ਖੇਤੇ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ !
ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਨ ਅਕਲ ਸਿਖਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ !

ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਪਾਲ ਰੱਖੇ ਸਨ ਪੰਛੀ ਖੇਤੇ ਸੋਹਣੇ !
 ਚੁਣਵੇਂ ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਸਜੀਲੇ, ਨੀਤੀਵਾਨ ਮਨ ਮੋਹਣੇ !
 ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਦ ਸੁਣੀਆਂ !
 ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲ ਆਏ, ਸਣੇ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣੀਆਂ !
 ਡੂੰਘੇ-ਐਥੇ ਸਵਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਉੱਤਰ ਮੰਗੇ !
 ਖੁਸ਼ ਹੋਯਾ, ਗੋਡੀਂ ਹਥ ਲਾਯਾ, ਜਵਾਬ ਮਿਲੇ ਜਦ ਚੰਗੇ !
 ਆਖਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ 'ਸੱਜਣੇ, ਚਰਨ ਮਿਰੇ ਘਰ ਪਾਓ !
 'ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਓਥੇ ਚਲ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਓ !
 'ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਏਥੋਂ, ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਕਦ ਵੈਸੇ ?
 'ਏਹ ਭੀ ਦੱਸੋ ਸਫ਼ਰ ਖਰਚ ਦਾ, ਕੀ ਕੁਝ ਮੈਥੋਂ ਲੈਸੇ ?'
 ਗਧਿਆਂ ਕਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਆਖਿਆ: 'ਇਕ ਇਕ ਖੇਤੇ ਤਾਈਂ !
 ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਪੰਡਾਂ ਘਾਹ ਦਾਣਾ ਤੇ ਜਲ ਰਜਵਾਂ ਦਿਲਵਾਈਂ !'
 ਸੁਲੇਮਾਨ ਸਿਰ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ 'ਪੈਸੇ ਦਾ ਹੈ ਤੋੜਾ !
 'ਪੰਜ ਦਸ ਸੱਜਣ ਚਲੇ ਚਲੇ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਾਓ ਥੋੜਾ!
 ਗਧਿਆਂ ਦੇ ਛਿੜ ਪੈ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਮੰਗਣ ਲਗ ਪਏ ਢਾਈ!
 ਕਈਆਂ ਦੇ ਤੇ ਡੇਢ ਮੰਗ ਕੇ, ਕੀਮਤ ਆਪ ਘਟਾਈ!
 ਆਖਰ ਘਟਦੇ, ਡਿਗਦੇ, ਢੈਂਦੇ, ਗਿਰੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਥਲੇ!
 ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪੰਡ ਹਿਤ ਅੱਡਣ ਲਗ ਪੈ ਪੱਲੇ!
 ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੱਸਕੇ 'ਓ ਉਲੂਆਂ ਦੇ ਪੀਰੇ !
 'ਬੇਸਬਰੇ, ਖੁਦਗ਼ਰਜ਼ੇ ! ਭੁਖਿਓ, ਲਾਲਚ ਮਰੇ ਅਧੀਰੇ !
 'ਸਵਾਰਥ ਹਿਤ ਜੇ ਅਪਨੀ ਕੀਮਤ, ਸ਼ਾਨ, ਮਾਨ ਘਟਵਾਂਦੇ!
 'ਮੂੜ੍ਹ ਸਦਾ ਬੇਇਜ਼ਤ ਹੁੰਦੇ, ਦੁਖ ਪਾਂਦੇ ਪਛਤਾਂਦੇ!
 'ਬੱਧੇ ਰਹੋ, ਇਥੇ ਹੀ ਹੁਣ ਤਾਂ, ਪਰਖ ਬਤੇਰੀ ਹੋਈ!
 'ਮੂੜ੍ਹਾਂ ਤਈਂ ਲਿਜਾਵਣ ਦੀ ਨਾ ਚਾਹ 'ਸੁਥਰੇ' ਨੂੰ ਕੋਈ !'
 ਤਦ ਤੋਂ ਬੇਅਕਲੀ ਦਾ ਧੱਬਾ ਗਧਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ ਲੱਗਾ!
 ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਾਰਥ ਵੱਸ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਬਣਿਆ ਢੱਗਾ!

ਸੈ ਗਾਲ੍ਹਾਂ

'ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਦੀ ਦੇਖ ਵਡਾਈ, ਦੁਖ 'ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ' ਮਨਾਯਾ।
ਐਵੇਂ, ਅਪਨਾ ਰਿਦਾ ਸਾੜਿਆ, ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਧੁਖਾਯਾ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਖਾਇ ਉਬਾਲੇ।
ਅੱਗ ਈਰਖਾ ਦੀ ਵਿਚ ਕੁਦ ਕੁਦ, ਅਪਨਾ ਤਨ-ਮਨ ਜਾਲੇ।
ਜਦੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਅੱਸੂ ਮੇਧ, ਦਾ ਜੱਗ ਮਹਾਨ-ਰਚਾਯਾ।
ਕੁੱਲ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਕੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਯਾ।
ਫਿਰ ਤਾਂ ਮਾਨੇ ਤੇਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਅੱਗ ਹਸਦ ਦੀ ਭੜਕੀ।
ਅਪਨੇ ਕੰਢੇ ਸਾੜਨ ਲੱਗੀ ਹਾਂਡੀ ਉਬਲੀ ਗੜਕੀ।
ਹਸਦ ਨਾਲ ਓਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਲੱਗਾ ਕੱਢਣ।
ਝੱਗ ਭਰੇ ਮੁਖ ਨਾਲ ਲਗ ਪਿਆ, ਆਪਣੇ ਬੁਲ੍ਹ ਹੱਥ ਵੱਢਣ।
ਗੱਜੇ, ਗੜਕੇ, ਤੜਫੇ, ਭੁੜਕੇ, ਬਕੇ, ਝਖੇ ਤੇ ਭੱਕੇ।
ਨਾਸਾਂ ਫੁਲ ਗਈਆਂ, ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਵਲ ਖਾਵੇ ਤੇ ਹੱਕੇ।
ਸ਼ਾਂਤ, ਅਡੋਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬੈਠੇ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਾਵਨ।
ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨੇੜੀਂ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਗਿਣਦੇ ਜਾਵਨ।
ਕਈ ਰਾਜਿਆਂ ਖਿਚੀਆਂ ਤੇਗਾਂ, ਝਟ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰੋਕੇ:
'ਸੈ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਮਾਫ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਕੋਈ ਨ ਇਸ ਨੂੰ ਟੋਕੇ।'
ਬਦ ਕਿਸਮਤ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਫੇਰ ਵੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾਵੇ
ਕਹੇ 'ਗਵਾਲਾ ਬੁਜਦਿਲ! ਕਯੋਂ ਨ ਉਠ ਕੇ ਹੱਥ ਦਿਖਾਵੇ?'
ਸੈ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਦ ਕੱਢੀ।
ਚੱਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਛਿਨ ਵਿਚ ਗਿੱਚੀ ਨਿੰਦਕ ਦੀ ਜਾ ਵੱਢੀ।
ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਮਾਫ਼ ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਹਿਤ ਸਨ ਸ਼ਿਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਰਦੇ।
ਪਰ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਬਿਸਰਮ ਸਮਝਦਾ, 'ਸੁਥਰੇ' ਮੈਥੋਂ ਡਰਦੇ।
ਨਕਲੀ ਤੋਂ ਅਸਲੀ
ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਤੇ ਇਕ ਕੰਗਲਾ ਮੇਹਿਤ ਹੋਯਾ।
ਮਾਨੇ ਸੁਣ ਅਕਾਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀੜਾ ਬੁੜਕ ਖਲੇਯਾ।
ਕਿਰਲੀ ਜੀਕੁਰ ਨਾਲ ਸ਼ਤੀਰਾਂ ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੇ ਜੱਫੇ।
ਹਫ਼ਤੇ ਭਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਲੱਭੇ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਗੱਫੇ।

ਕਿੱਥੇ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਬਹਾਦਰ, ਕਿੱਥੇ ਗੰਗਾ ਤੇਲੀ!
 ਕਿੱਥੇ ਇਕ ਅੱਕ ਦਾ ਤੀਲਾ, ਕਿੱਥੇ ਚੰਦਨ-ਗੋਲੀ!
 ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜੋਗੀ ਭੇਖ ਬਨਾਇਆ।
 ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਦੇ ਬੂਹੇ ਲਾਗੇ ਆਸਣ ਆਣ ਜਮਾਇਆ।
 ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਰਖੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਨਾ ਖਾਵੇ ਨਾ ਪੀਵੇ।
 ਲੋਕ ਹਰਾਨ ਹੋਣ, ਕਿਵੇਂ ਜੋਗੀ ਪੈਣ ਆਸਰੇ ਜੀਵੇ?
 ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅਤਿ ਉਪਮਾ ਫੈਲੀ, ਲੋਕੀ ਭਜ ਭਜ ਆਵਣ।
 ਦੁੱਧ ਮਲਾਈਆਂ, ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ, ਭੋਟਾ ਢੇਰ ਲਗਾਵਣ।
 ਜੋਗੀ ਨਾ ਪਰਵਾਹ ਕਰੇ ਕੁਝ, ਭਰਕੇ ਅਖ ਨਾ ਤੱਕੇ।
 ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿੱਟੀ, ਕੋਈ ਰੱਖੇ ਕੋਈ ਚੱਕੇ।
 ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ ਚਲ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਏ।
 ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਭੀ ਲਿਆਏ।
 ਜਿਸ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਖਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ।
 ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਗੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੇਵੀ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ।
 ਕੰਬ ਗਿਆ ਓਹ ਕੰਗਲਾ ਆਸ਼ਕ, ਚੀਕ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਮਾਰੀ।
 'ਆਹ ਕਿਤਨੀ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਨਕਲ ਸੰਤ ਦੀ ਧਾਰੀ।
 'ਨਕਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਲੀ ਸਾਧੂ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।
 'ਫਿਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਾਵਾਂ।'
 ਫੈਰਨ ਉਠ ਕੇ ਬਨ ਨੂੰ ਭੱਜਾ, ਪਿਆ ਵਜਾਵੇ ਛੈਣੇ-
 'ਲੋਕੋ! ਨਕਲੋਂ ਅਸਲੀ ਬਣ ਜਾਓ, ਜੇ 'ਸੁਥਰੇ' ਸੁਖ ਲੈਣੇ।'

ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤੇਬਾ

ਜੂਠੇ ਬੋਰ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਜਦ, ਰਾਮ ਪ੍ਰੇਮ-ਵਸ ਖਾਧੇ।
ਜਾਤ-ਭਿਮਾਨੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੇ ਸੁਰੂ ਜੁਲਮ ਤੇ ਵਾਧੇ:-
'ਹਰੇ ਹਰੇ, ਇਸ ਛਤ੍ਰੀ ਹੇਕਰ, ਜੂਠ ਨੀਚ ਕੀ ਖਾਈ?
'ਦ੍ਰਿਜ ਜਾਤੀ ਕੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ, ਮੱਟੀ ਮਾਹਿ ਮਿਲਾਈ?
'ਰਾਜ-ਪੂਤ ਹੇ, ਕੰਗਲੀ, ਗੰਦੀ, ਸੂਦ੍ਰਾਣੀ ਸੇ ਛੁਆ?
'ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਨਾਰ ਕੇ ਬੋਰ ਖਾਇ ਕਰ, ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਆਪ ਭੀ ਹੂਆ?
'ਹਮ ਸਮਝੇ, 'ਅਵਤਾਰ' ਇਸੇ, ਯਿਹ ਜੂਠੇ ਬੋਰ ਉਡਾਵੈ,
'ਹਮ ਤੋਂ ਇਸੇ ਨਾਂ ਛੁਹੋਂ ਭਈਆ, ਮਹਾਂ ਗਿਲਾਨੀ ਆਵੈ।'
ਬਾਈਕਾਟ 'ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ' ਦਾ, ਇਉਂ ਕਰ ਰਾਤੀਂ ਸੁੱਤੇ।
ਤੜਕੇ ਉਠ ਇਸ਼ਨਾਨ ਲਈ ਜਦ, ਗਏ ਤਲਾ ਦੇ ਉੱਤੇ।
ਜਲ ਦੀ ਥਾਂ ਕੀੜੇ ਦਿਸ ਆਏ ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ ਕਰਦੇ।
ਦਸ ਦਸ ਕਦਮ ਤਲਾ ਤੋਂ ਸਾਰੇ, ਨੱਸ ਗਏ ਮੁਨਿ ਡਰਦੇ।
ਸੈਚ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਆਚਮਨ, ਪੂਜਨ ਹੇਤ ਨ ਲੱਭੇ ਪਾਣੀ।
ਤੜਫਣ ਲੱਗੀ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਬਿਨ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਢਾਣੀ।
ਸੇਚ ਸੇਚ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ' ਪਾਸ ਸਭ ਆਏ।
'ਭਗਵਾਨ, ਛਿਮਾ ਕਰੇ ਜੇ ਹਮ ਨੇ ਬਚਨ ਅਯੋਗ ਸੁਣਾਏ।
ਹਸ ਕੇ ਬੋਲੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ 'ਪਾਸ ਭੀਲਣੀ ਜਾਓ।
'ਉਸ ਦੀ ਜੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਛਿਮਾਂ ਕਰਾਓ।
'ਚਰਨ ਓਸ ਸੂਦ੍ਰਾਣੀ ਦੇ, ਖੁਦ ਓਸ ਤਲਾ ਵਿਚ ਧੋਵੋ।
'ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਤਤਛਿਨ ਬਣ ਜਾਸੀ, ਅੱਗੋਂ ਸਿਧੇ ਹੋਵੋ।'
ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਸਭ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀਤੀ।
ਉਸੇ ਭੀਲਣੀ ਦੀ ਕਰ ਪੂਜਾ, ਖੁਸ਼ੀ 'ਰਾਮ' ਦੀ ਲੀਤੀ।
ਹੱਤੇਰੀ ਅਭਿਮਾਨ ਜਾਤ ਦੇ, ਖੁਬ 'ਰਾਮ' ਤੁਧ ਕਸਿਆ।
'ਸੁਥਰਾ' ਹਸਿਆ, ਜਾਤ-ਜੂਤ ਤੋਂ ਸੈ ਸੈ ਕੇਹਾਂ ਨਸਿਆ।
ਨਾ ਝਰਨ ਵਾਲਾ ਝਰਨਾ
ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ, ਮਾੜਾ ਯਾ ਤਕੜਾ ਹਰ ਬੰਦਾ,
ਕਈ ਕੰਮ ਲਾਭ, ਜਸ, ਨੇਕੀ ਦੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਜੇ ਨਫ਼ਸ ਪਰੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਵਲ, ਤਾਂ ਵਾਜ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੁਣ ਕੇ,
 ਉਸ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕਰਤੇ ਤੋਂ ਡਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਕੁਝ ਲਗੇ ਨਾ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਤੇ, ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਮੁਲਾਇਮ ਆਖ ਮੁਖੋਂ,
 ਦੁਖ ਰੋਜ਼ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ, ਹਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਕਰਤਾਰ ਜਿ ਤਾਕਤ ਧਨ ਬਖਸ਼ੇ, ਫਲਦਾਰ ਬਿਰਛ ਸਮ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕੇ,
 ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ, ਧੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਜਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਸੁਖ ਕੇਵਲ ਹੈ ਭਲਿਆਈ ਵਿਚ, ਦਿਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਉਪਕਾਰਾਂ ਵਿਚ,
 ਮਨ-ਤਪਸ਼ ਮਿਟਾ ਕੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ, ਠਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਠਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਉਚ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਮਾਨੇ ਹੂਰਾਂ ਨੇ, ਵਰ ਮਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਰਹੀਆਂ,
 ਸਿਰ ਜ਼ਰਾ ਝੁਕਾ, ਗਲ ਹਾਰ ਪੁਆ, ਵਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਹੈ ਪਤਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਸਫ਼ਰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੋਊ ਜਿ ਪੱਲਾ ਖਾਲੀ ਹੈ,
 ਨਿਜ ਦਾਮਨ ਸੁਭ ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਦਾ, ਭਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਭਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਗੁਣ ਐਗੁਣ ਸਭ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਗੁਣ ਗਾਹਕ ਹੋਸੀ ਸਮ ਬਣ ਕੇ,
 ਭੁੱਲ-ਨੁਕਸ ਖ਼ਿਮਾਂ ਦੇ ਛਿੱਕੇ ਤੇ, ਧਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਧਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਝਖ ਮਾਰੇ ਫ਼ਾਨੀ ਇਸ਼ਕ ਮਗਰ, ਪਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਾਂਈ ਹੀਰ ਜਾਣ,
 ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਾਂਝੇ ਸਮ ਚੂਰੀ, ਚਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਹੈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪਾਯਾ, ਡੁਬ ਜਾਣ ਏਸ ਵਿਚ ਨਿਪ-ਯੋਗੀ,
 ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਬੇੜੀ ਚੜ੍ਹ ਇਸ ਨੂੰ, ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਹਾਂ ! ਅਸੀਂ ਜਿਦ੍ਹੇ ਤੇ ਮਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਭੋਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੂਝ ਨਹੀਂ,
 ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਮਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ।
 ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਸ਼ਮਾ-ਝਰਨਾ ਹੈ, ਨੇਕੀ ਖੁਸ਼ਦਿਲੀ, ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ,
 'ਸੁਥਰੇ' ਸਮ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ, ਝਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਝਰਦਾ ਨਹੀਂ॥

ਘਰ ਦੀ ਮਲਕਾਂ ਕਿ ਜੁੱਤੀ

ਇਕ ਧਨੀ ਨੂੰ ਆਦਤ ਡਾਢੀ ਭੈੜੀ ਪਈ ਕੁਰੁੱਤੀ ਹੈ।
ਮੁੜ ਮੁੜ ਕਹਿੰਦੇ 'ਔਰਤ ਕੀ ਹੈ? ਸਿਰਫ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਹੈ।'
ਅਜ ਮੈਂ ਜ਼ਹਿਰੀ ਹਾਸਾ ਹਸ ਕੇ, ਕਿਹਾ ਸੱਚ ਫੁਰਮਾਂਦੇ ਹੇ।
ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਨਾਰ ਨੂੰ, ਠੀਕ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿਵਾਂਦੇ ਹੇ।
'ਜਗ ਵਿਚ ਜਿੰਨ-ਭੂਤ ਸਭ ਕੇਵਲ ਜੁੱਤੀ ਅੱਗੇ ਭਜਦੇ ਨੇ।
'ਜੁੱਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕੁਹੱਡ ਆਦਮੀ ਕਦੀ ਨਾ ਬਣਦੇ ਚਜ ਦੇ ਨੇ।
'ਚੁੰਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਗੇ ਨਿਉਂ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੇ।
'ਹੁਕਮਰਾਨ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਹਿਤ ਸਚ ਹੀ ਜੁੱਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੇ।
'ਚੁੰਕਿ ਨਿਜ ਅਰਧੰਗੀ ਦੇ ਹੇ ਪੂਰੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਤੁਸੀਂ।
'ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਨਿਕਲਿਆ, ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਹੇ ਯਾਰ ਤੁਸੀਂ?
'ਰਬ ਨੇੜੇ ਕਿ ਜੁੱਤੀ ਨੇੜੇ? ਜੁੱਤੀ ਜਗ ਨੂੰ ਥਪਦੀ ਹੈ।
ਨਾਰ-ਸ਼ਕਤਿ ਨੂੰ ਜੀਭ ਤੁਹਾਡੀ ਤਦ ਜੁੱਤੀ ਕਹਿ ਜਪਦੀ ਹੈ।
'ਗਜ਼ਬ ਖੁਦਾ ਦਾ, ਜੁੱਤੀਓਂ ਜੰਮਕੇ, ਗੋਦ ਜੁੱਤੀ ਵਿਚ ਪਲ ਪਲ ਕੇ।
'ਜੁੱਤੀ ਚੁੰਘ ਚੁੰਘ ਵੱਡੇ ਹੇ ਕੇ, ਖ਼ਾਕ ਸੁੱਤੀ ਮੂੰਹ ਮਲ ਮਲ ਕੇ।
'ਸੇਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਸ੍ਵਾਗਤ ਲਈ ਜਲੂਸ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੇ।
'ਡੋਲ੍ਹੇ ਚਾੜ੍ਹ, ਲਿਆ ਕੇ, ਤਨ ਮਨ, ਧਨ ਘਰ ਭੇਟ ਕਰਾਂਦੇ ਹੇ।
'ਓਹ ਵਿੱਟਰੇ ਤਾਂ ਹੇ ਮੁਰਝਾਂਦੇ, ਓਹ ਹੱਸੇ ਤਾਂ ਖਿੜਦੇ ਹੇ।
'ਜਾਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਤਪਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਐਸੇ ਚਿੜਦੇ ਹੇ।
'ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਤੋਂ ਸਦਕੇ ਮਾਲ-ਦੌਲਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੇ।
'ਨੈਕਰ ਬਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ, ਨਿਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਮਰਦੇ ਹੇ।
'ਓਹ ਮਲਕਾਂ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂਈ ਖਿੜਦੀ ਹੈ।
'ਉਸ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਆਖਦਿਆਂ ਨਾ ਸ਼ਰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਦੀ ਹੈ?
'ਅੱਧਾ ਅੰਗ ਨਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪਵਿੱਤਰ ਨੇ।
'ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਜੇ ਜੁੱਤੀ ਆਖਣ ਓਹ ਖੁਦ ਭੀ ਇਕ ਛਿੱਤਰ ਨੇ।
'ਜੀਭ ਉਨਾਂ ਦੀ ਕੁੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅਕਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੈ।
'ਨਾਰੀ ਦੇ ਸੁਤ ਹੇ ਕੇ ਜੇਹੜੇ ਕਹਿਣ ਨਾਰ ਇਕ ਜੁੱਤੀ ਹੈ।
ਹੋਲਾ 'ਸੁਥਰਾ' ਇਉਂ ਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਮੇਰਾ ਜੀ ਹੋਯਾ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਤੇ, ਅਸਰ ਹੋਯਾ ਯਾ ਕੀ ਹੋਯਾ?
 ਹਰਿ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ
 ਇਕ ਸ਼ਰਧਕ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਪੁਛਿਆ, ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ:-
 'ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ 'ਹਰ' ਨੂੰ ਪਾਵਾਂ ਕੇਹੜੇ ਪੁੰਨ ਕਮਾ ਕੇ?'
 ਬੇਪਰਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਮੈਂ 'ਹਰ ਸੂ ਨਜ਼ਰ ਦੁੜਾਓ।
 'ਹਰ-ਸੇਵਾ ਕਰ, ਹਰ-ਖੁਸ਼ ਕਰ ਕੇ, ਹਰ-ਦਮ 'ਹਰ' ਨੂੰ ਪਾਓ।
 'ਹਰ ਨੂੰ ਤਦ ਹੀ ਹਰ ਹਨ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ ਹਰ ਵੇਲੇ।
 'ਹਰ ਪਰਬਤ, ਹਰ ਨਦੀ-ਸਮੁੰਦਰ, ਹਰ ਜੰਗਲ, ਹਰ ਬੇਲੇ।
 'ਹਰ ਜ਼ੌਰੇ, ਹਰ ਪੱਤੇ ਬੂਟੇ, ਹਰ ਕਿਣਕੇ, ਹਰ ਕਤਰੇ।
 'ਹਰ ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਹਰ ਪੋਥੀ, ਹਰ ਪਤਰੇ।
 'ਹਰ ਘਰ, ਹਰਦਰ, ਹਰਸਰ, ਹਰ ਨਰ, ਹਰ ਦਿਲ, ਹਰ ਤਿਲ ਹਰ ਹੈ।
 'ਹਰ ਰੋਟੀ, ਹਰ ਜਲ, ਹਰ ਵਾਯੂ, ਹਰ ਮਿੱਟੀ, ਹਰ ਜ਼ਰ ਹੈ।
 'ਹਰ ਦਿਸਦਾ, ਹਰ ਹੀ ਅਣਦਿਸਦਾ, ਹਰ ਸੀ, ਹਰ ਹੈ ਹੋਸੀ।
 'ਸੱਜਣ ਵੈਰੀ, ਸੁਤ ਸਨਬੰਧੀ, ਹਰ ਹਾਕਮ, ਹਰ ਦੇਸੀ।
 'ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰ ਹੀ ਪਿਆ ਦਿਸੇ, ਹਰ ਬਿਨ ਕੇਈ ਨਾ ਜਾਪੇ।
 'ਹਰ ਨੂੰ ਹਰ ਕੇਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਤਾਂ, ਆਪੇ ਮੁਕਣ ਸਿਆਪੇ।
 'ਦਿਲ ਤੋਂ ਦੂਈ-ਨਫਰਤ ਹਰ ਕੇ, ਹਰ ਦੇ ਦੁਖੜੇ ਹਰ ਕੇ।
 'ਹਰ ਮਿਲਨਾ ਕੀ ? ਆਪ ਬਣੇ ਹਰ, ਹਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਕੇ।
 'ਜਗ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਭੀ ਹਰ ਪਾਯਾ, ਹਰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਪਾਯਾ।
 'ਹਰ ਦਿਲ ਜਿਤ ਕੇ ਹਰ ਪਾਵਣ ਦਾ, ਇਕੇ ਰਾਹ ਦਿਖਾਯਾ।
 'ਜਿਸ ਨੇ ਹਰ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਰਖਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਕੀ ਪਾਣਾ ?
 'ਇਸ 'ਸੁਥਰੇ' ਗੁਰ ਬਿਨ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ ਲੰਮਾ ਗਿਆਨ ਸੁਨਾਣਾ।'

ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀਆਂ

ਮੈਂ ਦੇਖ ਹਮਾਕਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਦੂਰਾ ਹਸ ਹਸਕੇ
ਪੈ ਲੋਕ ਮੁਫਤ ਦੁਖ ਝਲਦੇ ਨੇ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀਆਂ ਫਸ ਫਸਕੇ

'ਕੋਢੇ' ਨੂੰ ਲਗਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਬਣ ਬਣ ਕੇ 'ਸੋਢਾ' ਫੁਲਦਾ ਹੈ
ਜਦ ਲੋਕ ਟਿਚਕਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਘੁਲਦਾ ਹੈ

'ਮੂਰਖ' ਖੁਦ ਤਈਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਕਲਈਆ ਵਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ
ਫਿਰ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਜਗਤ ਕਰੇ ਵਰਤਾਉ ਬੁਰਾ ਹੈਵਾਨਾਂ ਤੋਂ

ਕੰਗਲਾ ਹੈ ਫਸਿਆ ਗ਼ਲਤੀ ਵਿਚ ਧਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਜਦ ਕਰਜ਼ੇ-ਸੂਦ ਕੁਚਲਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਂਦਾ ਹਉਕੇ ਭਰਦਾ ਹੈ

ਕਮਜ਼ੋਰ 'ਬਲੀ' ਸਮ ਆਕੜਕੇ ਜਾ ਨਾਲ ਤਕੜਿਆਂ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਤਦ ਹੋਸ਼ ਮਗ਼ਜ਼ ਵਿਚ ਅੱਦੀ ਹੈ ਜਦ ਹੱਡ ਤੁੜਾਕੇ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਕੋਈ 'ਸੋਨੇ' ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ 'ਜਾਤ' ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੈ
ਕੋਈ 'ਰਾਜ' ਭੁਲੇਖੇ ਭੁਲਿਆ ਹੈ, ਸਪ 'ਰੰਗ' ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਸਿਆ ਹੈ

'ਬੁੱਧੂ' ਦੇ ਭਾਣੇ ਹਥਕੰਡੇ ਸਭ ਜਗ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਆਂਦੇ ਨੇ
ਪਛਤਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਚਤੁਰ ਲੋਕ, ਤਿਸ ਵੇਚ ਪਕੈੜੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ

ਪਿਉ ਜਿਸਦਾ ਕਾਲੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਮਹਿੰ ਕਾਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਡਰਦਾ ਹੈ
ਓਹ 'ਡੰਗਰ' ਅਪਨੀ ਉਪਮਾ ਕਰ, 'ਕਵੀਆਂ' ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਬੰਦੇ' ਘੜਨ ਸਮੇਂ, ਰਬ ਸਭ ਦੇ ਕੰਨ 'ਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ
'ਨਹੀਂ ਘੜਿਆ ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ' ਬਸ 'ਬੰਦਾ' ਆਕੜ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਭੁਲ ਇਸੇ ਤਰਾਂ 'ਸ਼ੈਤਾਨ' ਹੁਰਾਂ ਨਾ ਅਦਬ 'ਆਦਮ' ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ
'ਏਹ ਖ਼ਾਕੀ ਹੈ ਮੈਂ ਨਾਰੀ ਹਾਂ' ਕਹਿ ਤੈਕ ਲਾਨੂਤੀ ਲੀਤਾ ਸੀ

ਜਗ ਰੀਸ 'ਸ਼ਤਾਨੀ' ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਬਕ ਓਸ ਤੋਂ ਸਿਖਦਾ ਹੈ
ਵਧ 'ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀਆਂ' ਸਿਖਦਾ ਹੈ, ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਵਧ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ

ਜੇ 'ਗ਼ਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀਆਂ' ਤਜ ਬੰਦਾ ਅਪਨੇ ਸਮ ਸਮਝੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ
ਸੁਖ ਮਾਨ ਦਵੇ, ਸੁਖ ਮਾਨ ਲਵੇ, ਤਜ ਜ਼ੋਰਾਂ, ਸ਼ੋਰਾਂ, ਖੇਰਾਂ ਨੂੰ

ਤਦ ਇਹੋ ਨਰਕ ਜਗ, ਸੁਰਗ ਬਣੇ, ਲੁਤਫ਼ਾਂ ਦਾ ਤੰਬੂ ਤਣ ਜਾਵੇ
ਦਿਲ ਗੰਦ ਮੰਦ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ, ਹਰ ਬੰਦਾ 'ਸੁਥਰਾ' ਬਣ ਜਾਵੇ

ਮਿੱਠਾ ਜ਼ਹਿਰ

ਤਿੰਨ ਯਾਰ ਸਨ ਖੱਟਣ ਜਾਂਦੇ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸਾਧੂ!
ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਹਫਿਆ ਅਤਿ ਘਰਕੇ, ਰੈਲਾ ਪਾਵੇ ਵਾਧੂ!
ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ 'ਉਸ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਮੈਂ ਕੁੰਡ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਡਿੱਠਾ!
ਵਿਹੁ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਦੂਰੋਂ ਤਕਿਆਂ ਪਰ ਖਾਵਣ ਵਿਚ ਮਿੱਠਾ!
ਹੇ ਅਸਚਰਜ ਉਥੇ ਜਦ ਪੁੱਜੇ, ਆਯਾ ਨਜਰ ਖਜ਼ਾਨਾ!
ਹੀਰੇ, ਮੇਤੀ, ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਓਰ ਨ ਛੋਰ ਠਿਕਾਨਾ!
ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ 'ਓ ਮੂਰਖ ਬਾਵੇ ! ਏਹ ਤਾਂ ਦੇਲਤ ਭਾਰੀ!
'ਰਾਜੇ ਭੀ ਹਨ ਭੁੱਖੇ ਜਿਸ ਦੇ, ਤਰਸਨ ਸਭ ਨਰ ਨਾਰੀ!
ਸਾਧੂ ਡਰ ਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟਿਆ 'ਨਾ ਬਾਬਾ ! ਵਿਸ ਭਾਰਾ!
'ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਥ ਨ ਲਾਵਾਂ, ਢਕੇ ਖਾਕ ਪਾ ਸਾਰਾ!
ਇਹ ਕਹਿ ਸਾਧੂ ਚਲਦਾ ਬਣਿਆ, ਤਿੰਨੇ ਸਜਨ ਗੁੜ੍ਹਕੇ!
ਉਛਲਣ, ਕੁੱਦਣ, ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਨ, ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸੇ ਲੁੜ੍ਹਕੇ:-
'ਵਾਹਵਾ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਬਿਆਯਾ!
ਪਿਛਲੇ ਜੁਗ ਦਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਅਗੇ ਆਯਾ!
ਇਕ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਲੈਣ ਭੇਜਿਆ, ਬੈਠ ਰਹੇ ਦੋ ਰਾਖੀ!
ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਇਕ ਯਾਰ ਨੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲ ਆਖੀ:-
'ਕੌਂ ਨਾ ਦੇਵੇਂ ਤੀਜੇ ਤਾਈਂ ਕਤਲ ਇਥੇ ਹੀ ਕਰੀਏ ?'
ਦੂਜੇ ਕਿਹਾ 'ਠੀਕ ਹੈ ਅੱਧੇ ਅੱਧ ਘਰੀਂ ਜਾ ਧਰੀਏ!
ਉਧਰ ਤੀਜੇ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਿਥ ਕੇ, ਖਾਣੇ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾਯਾ!
ਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਧਨ ਸਾਂਭਣ ਖਾਤਿਰ, ਜ਼ਹਿਰੀ ਫੰਦਾ ਲਾਇਆ!
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਕਰ ਕਤਲ ਓਸ ਨੂੰ, ਰਜਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾਇਆ!
ਤਿੰਨੇ ਮਰੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਓਵੇਂ ਰਿਹਾ ਨ ਕਿਸੇ ਉਠਾਯਾ!

ਜਗ ਤੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਲੋਭ-ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਿਲੇ ਨਜ਼ਾਰਾ ਐਸਾ!
'ਸੁਥਰਾ' ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪਾਸ ਨ ਰਖੇ ਪੈਸਾ!

ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ

ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਕਿ ਨਗਰ ਅਸਾਡੇ, ਇਕ ਸਾਧੂ ਹੈ ਆਯਾ ।
ਮੜੀਆਂ ਲਾਗੇ, ਛੱਪੜ ਕੰਢੇ, ਡੇਰਾ ਹੈ ਉਸ ਲਾਯਾ ।
'ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ' ਨਾਮ ਹੈ ਉਸਦਾ, ਰੱਖੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ।
ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ, ਧੀਰ, ਤੇ ਨਿੰਮਰ, ਸੀਤਲ ਹੈ ਹਰ ਭਾਂਤੀ ।
ਕ੍ਰੋਧ-ਦਮਨ ਦੀ ਸਿੱਖਯਾ ਦੇਵੇ, ਬੇਲੇ ਹੌਲੀ-ਮਿੱਠਾ ।
ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਓਹ, ਸੰਤ ਨ ਐਸਾ ਡਿੱਠਾ ।
ਭੇਡਾਂ ਚਾਲ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕੀ, ਜਾ ਧਨ-ਬਸਤ੍ਰ ਚੜ੍ਹਾਂਦੇ ।
ਸਾਧੂ ਜੀ ਹਰ ਹਾਲਤ ਸਭ ਨੂੰ, ਸ਼ਾਂਤੁਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਂਦੇ ।
ਮੈਂ ਭੀ ਕਿਹਾ 'ਮਨਾ ਚਲ ਦਰਸ਼ਨ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪਾਈਏ ।
ਨਾਲੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ-ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨੂੰ ਭੀ ਕੁਝ ਅਜ਼ਮਾਈਏ ।'
ਲੋਕ ਸੈਂਕੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਜਾ 'ਆਦੇਸ' ਉਚਾਰੀ ।
'ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਨਾਮ ਆਪਦਾ ? ਹਥ ਬੰਨ੍ਹ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ।
ਕਹਿਣ ਲਗੇ 'ਗੁਰ ਦਰ ਦਾ ਕੂਕਰ, ਅਪਰਾਧੀ, ਅਤਿ ਪਾਪੀ ।
'ਸੰਗਤ-ਜੇੜੇ ਝਾੜਨ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਾਂਤਿ-ਸਰੂਪ ਸਰਾਪੀ ।'
ਕੁਝ ਪਲ ਮਗਰੋਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ 'ਨਾਮ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਰਾ ?'
ਬੋਲੇ 'ਸ਼ਾਂਤਿ-ਸਰੂਪ ਆਖਦੇ ਭੁੱਲਣ ਹਾਰ ਵਿਚਾਰਾ ।'
ਇਕ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਦ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ 'ਸਵਾਮੀ !
ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ ਫੇਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਆਪਦਾ ਨਾਮੀ ?'
ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਤਲਖੀ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ ਬੋਲੇ 'ਭਗਤ ਪਯਾਰੇ
ਸ਼ਾਂਤਿ-ਸਰੂਪ ਨਾਮ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਸੇ ਵਾਰੇ ।'
ਯਾਨੀ ਛੱਡ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਾਰੀ, ਖਰ੍ਹਵੇ ਹੋਵਣ ਲੱਗੇ ।
ਮੈਂ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੱਸਕੇ, ਦੇਖੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ।
ਚੋਥੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ 'ਨਾਮ ਤਾਂ ਫਿਰ ਫਰਮਾਓ ?'
'ਸ਼ਾਂਤਿ-ਸਰੂਪ ਸੰਤ ਹਾਂ ਮੈਂ ਜੀ ! ਸਿਰ ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਖਾਓ ।'
ਪਲ ਪਿੱਛੋਂ ਮੂੰਹ ਪੀਡਾ ਕਰਕੇ, ਓਹੋ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ ।
'ਸ਼ਾਂਤਿ-ਸਰੂਪ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ? ਮੱਤ ਤੇਰੀ ਕਯੋਂ ਮਾਰੀ ?'
ਛੇਵੀਂ-ਸਤਵੀਂ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਹੀ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ।

ਫਿਰ ਤਾਂ ਮਾਨੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਝਟ ਖੁਸ਼ਕ-ਬਰੂਦ ਪਲੀਤਾ ।
ਧੂਣੇ 'ਚੋਂ ਫੜ ਮੁੱਢੀ ਬਲਦੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇੜੇ ।
ਮਣ ਮਣ ਫੱਕੜ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਤੇਲਣ ਨਥਣੇ ਹੋਏ ਚੌੜੇ ।
ਸ਼ਾਂਤੀ 'ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੂਪ ਸੰਤ' ਦੀ ਦੇਖ ਹੱਸੇ ਸਭ ਲੋਕੀ ।
'ਵਾਹ ਸੰਤੋ ! ਭਜ ਗਈ ਤਿਹਾਰੀ, ਕਿਧਰ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਫੇਕੀ ?'
ਓਸੇ ਵਕਤ ਬਰਾਗਨ-ਚਿੱਪੀ ਅਪਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਠਾਈ ।
ਐਸੇ ਗਏ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 'ਸੁਥਰੇ' ਫਿਰ ਨਾ ਸਕਲ ਦਿਖਾਈ ।

ਜੀਭ

ਬੇਟੀ ਤੇਲਾ ਨਰਮ ਮਾਸ ਦੀ, ਬਣ ਜਾਇ ਤੇਜ਼ ਕਰਾਰੀ ਜੀਭ
ਲਕੜੀ ਵਾਂਗ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰੇ, ਬਿਨ ਦੰਦਿਆਂ ਦੇ ਆਰੀ ਜੀਭ
ਓ ਬੜਬੋਲੇ ਮੂੰਹ ਭੈੜੇ ਥੀਂ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਕਰਿਆ ਕਰ,
ਚੁਲ੍ਹੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਧੁਖਦੀ ਭਖਦੀ, ਦਿੱਸੇ ਤੇਰੀ ਅੰਗਾਰੀਂ ਜੀਭ
ਸਤਿਆਨਾਸ ਨਾ ਹਿੰਦ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਛਿੜ ਕੇ ਕੋਰਵ-ਪਾਂਡੇ ਜੰਗ,
ਜੇ ਦਰੋਪਦੀ ਸਾਂਭੀ ਰਖਦੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਤੇਗ-ਦੁਧਾਰੀ ਜੀਭ
ਯਾ ਅੱਲਾ, ਨਿਭ ਸਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਕਾਫ਼ਰ ਸੰਗ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ,
ਸੂਰਤ ਚੰਗੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ, ਪਰ ਹੈ ਬੜੀ ਨਿਕਾਰੀ ਜੀਭ
ਮੁਸ਼ਕੀ-ਰੰਗੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਬੋਲਿਆ ਕਰ ਮਿੱਠਾ'
ਆਖਣ ਲੱਗਾ 'ਸਲੂਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਚਾਹੀਏ ਬੜੀ ਕਰਾਰੀ ਜੀਭ
ਬੜੇ ਬੜੇ ਜੋਧੇ ਜੋ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇਪਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੋਂ,
ਸਹਿਮ ਜਾਣ, ਜਦ ਵਾਂਗ ਪਟਾਕੇ ਛਡਦੀ ਘਰ ਦੀ ਨਾਰੀ ਜੀਭ
ਰਬੜੋਂ ਨਰਮ, ਫੁਲਾਂ ਤੋਂ ਹੌਲੀ, ਨਾ ਹੱਡੀ ਨਾ ਪਸਲੀ ਮੂਲ,
ਫਿਰ ਭੀ ਬਣ ਜਾਇ ਤੇਜ਼ ਤੀਰ ਤੋਂ ਤੇ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਜੀਭ
ਜੀਭ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹਾਥੀ ਉਤੇ, ਜੀਭ ਲਤਾੜੇ ਹਾਥੀ ਪੈਰ,
ਜੀਭ ਸੱਤਰੂ ਮਿੜ੍ਹ ਬਣਾਵੇ, ਤੇੜੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰੀ ਜੀਭ
ਵਾਂਗ ਮਸੂਕਾਂ, ਵਿਚ ਚੁਬਾਰੇ, ਨੱਚੇ, ਟੱਪੇ, ਭੁੜਕੇ ਖੂਬ,
ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਚਿਕਾਂ ਸਮਝਦੀ ਤੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੀ ਜੀਭ
ਬੱਤੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਿਠਾਏ ਰੱਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਕੈਦ,
ਫਿਰ ਭੀ ਮਾਰ ਦੂਰ ਤਕ ਕਰਦੀ ਚੰਡੀ-ਐਂਗੁਣਹਾਰੀ ਜੀਭ
ਬੋਲੇ ਦੀ ਸੀ ਵਹੁਟੀ ਸੁੰਦਰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ 'ਹੈ ਡਾਢੀ ਮੈਂਜ,

ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਰਜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੁਖ ਦੌਂਦੀ ਨਹੀਂ ਭਾਰੀ ਜੀਭ
ਸ਼ੇਰ-ਮੱਥਿਓਂ ਫੱਟ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਥੋੜੇ ਦਿਨੀਂ ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ,
ਪਰ ਨਾ ਮਿਟਿਆ ਘਾਉ ਰਿਦੇ ਦਾ ਜੇ ਸੀ ਲਾਯਾ ਕਾਰੀ, ਜੀਭ
ਜਿਉਂ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਤਿੱਖਾ ਕੰਡਾ, ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹਨ ਸਭ ਪੁਟ ਸੁਟਦੇ,
ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਬਦਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਖਿਚ ਸੁਟੀਏ, ਤਿਉਂ ਸਾਰੀ ਜੀਭ
'ਸੁਥਰਾ' ਕਦੀ ਨ ਬੋਲੇ ਕੁਥਰਾ, ਜੀਭ ਲਗਾਮਾਂ ਕੱਸ ਰਖਦਾ,
ਨਰ-ਦਿਆਗ਼ ਦੇ ਤਾਬੇ ਰਖਦਾ ਪਤੀਬ੍ਰੁੱਤਾ ਸਮ ਨਾਰੀ ਜੀਭ
ਨਿਰਬਲ ਯਾਰ ਤੇ ਬਲੀ ਯਾਰ

ਇਕ ਕੰਜਰੀ ਡਾਢੀ ਆਕੜ ਵਿਚ ਸੀ ਤੁਰਦੀ ਜਾਂਦੀ।
ਅਪਨੇ ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ, ਗਹਿਣੇ, ਕਪੜੇ ਤੇ ਇਤਰਾਂਦੀ !
ਠੁਮਕ ਠੁਮਕ ਉਹ ਕਦਮ ਉਠਾਵੇ, ਬਾਹਾਂ ਤਾਂਈ ਹਿਲਾਵੇ।
ਮਾਨੋਂ ਧਰਤੋਂ ਦੇ ਗਿੱਠ ਉੱਚੀ ਵਾ ਵਿਚ ਉਡਦੀ ਜਾਵੇ।
ਡਾਢੇ ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ ਉਸ ਦੇ, ਡਾਢੇ ਸੋਹਣੇ ਗਹਿਣੇ।
ਪੈਂਡਰ, ਪਾਨ, ਲਵਿੰਡਰ, ਸੁਰਖੀ, ਬਿੰਦੀ ਦੇ ਕਯਾ ਕਹਿਣੇ।
ਇਕ ਅਯਾਸ਼ ਓਸ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੀ ਜਾਂਦਾ।
ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਜਿਉਂ ਕੁੱਤਾ ਮਾਲਕ ਪਿੱਛੇ ਪੂਛ ਹਿਲਾਂਦਾ।
ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਫਕੀਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਚੱਕਰ ਸਾਰਾ ਲਾ ਕੇ।
ਥਕਿਆ ਟੁਟਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਮੰਗ ਮੰਗਾ ਕੇ।
ਮਸਤ ਹੋਈ ਤੇ ਹਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਕੰਜਰੀ ਦਾ ਵੱਜ ਧੱਕਾ।
ਡੁਲ੍ਹ ਗਈ ਦਾਲ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਦੀ, ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ।
ਉਸਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਕੰਜਰੀ ਦੇ ਭੀ ਕਪੜਿਆਂ ਤੇ ਪਈਆਂ।
ਫੈਰਨ ਉਸ ਦਾ ਯਾਰ ਉਛਲਿਆ ਲੈ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਝਈਆਂ।
ਮੁਕਾ ਮਾਰ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਭੇਇੰ ਗਿਰਾਯਾ।
ਕਪੜੇ ਬਦਲਨ ਹਿਤ ਕੰਜਰੀ ਨੇ ਬੈਠਕ ਵਲ ਮੂੰਹ ਚਾਯਾ।
ਯਾਰ ਭੀ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚੜ੍ਹਨ ਪੈੜੀਆਂ ਲੱਗਾ।
ਸਿਖਰ ਪੈੜੀਓਂ ਪੈਰ ਤਿਲਕਿਆ, ਭੁਲਿਆ ਪਿੱਛਾ ਅੱਗਾ।
ਬੱਲੇ ਡਿੱਗਾ ਗਰਦਨ ਟੁੱਟੀ, ਮਚ ਗਈ ਹਾਹਾਕਾਰੀ।
ਕੰਜਰੀ ਨੇ ਸਾਈਂ ਨੂੰ 'ਜਾਲਿਮ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੋਲੀ ਮਾਰੀ।
ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਫਕੀਰ ਬੋਲਿਆ 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਏਹ ਤਾਂ ਮਿਰੇ ਯਾਰ ਨੇ ਬਦਲਾ ਤਿਰੇ ਯਾਰ ਤੋਂ ਲੀਤਾ!
'ਤਿਰੇ ਯਾਰ ਨੇ ਤੈਥੋਂ ਚਿੜਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਮੁੱਕਾ ਲਾਯਾ!
'ਮਿਰੇ ਯਾਰ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਚਿੜਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਯਾ!
'ਤਿਰਾ ਯਾਰ ਸੀ ਨਿਰਬਲ ਬੰਦਾ, ਮਿਰਾ ਯਾਰ ਬਲ ਵਾਲਾ!
'ਸੁਥਰਾ' ਯਾਰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹੈ ਈਸ਼ੂਰ ਔਲਾ-ਤਾਲਾ!
ਚੀਕ ਮਾਰ, ਕੰਜਰੀ ਬੋਲੀ, 'ਬਖਸ਼ ਫ਼ਕੀਰਾ' ਅੜਿਆ!
ਮੈਂ ਭੀ ਅਜ ਤੋਂ ਹੋਰ ਯਾਰ ਤਜ, ਉਸੇ ਯਾਰ ਨੂੰ ਫੜਿਆ!

ਪਹਿਲ

ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਇਕ ਬੁੱਧੂ, ਖੇਤਾ ਲਿਆਯਾ !
ਡਾਕਦਾਰ ਨੇ ਦੇਖ ਬਿਮਾਰੀ, ਨੁਸਖਾ ਲਿਖ ਪਕੜਾਇਆ !
ਕਹਿਣ ਲਗਾ 'ਏਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੀਹਕੇ ਇਕ ਨਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾਈਂ !
'ਨਲਕੀ ਇਸਦੀ ਨਾਸ ਵਿੱਚ ਰਖ, ਫੂਕ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲਾਈਂ !
ਏਹ ਨਸਵਾਰ ਨਾਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮਗਜ਼ ਵਿਚ ਜਾਊ !
ਤੇਰੇ ਇਸ ਖੇਤੇ ਨੂੰ, ਅਰਬੀ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗ ਬਣਾਊ !'
ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਖਊ ਖਊ ਕਰਦਾ, ਬੁੱਧੂ ਮੁੜਕੇ ਆਯਾ !
ਬਿੱਜੂ ਵਾਂਗੂੰ ਬੁਰਾ ਓਸਨੇ, ਹੋਸੀ ਮੂੰਹ ਬਣਾਯਾ !
ਡਾਕਦਾਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਹੋਸੀ ਗਏ ਦੁਲੱਤੀ ਲਾਈ !
ਹਾਸਾ ਰੋਕ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਬੁੱਧੂ, ਏਹ ਕੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਈ ?'
ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹਟਕੇਰੇ ਲੈ ਕੇ, 'ਮੈਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਭ ਲਈਆਂ !
ਪੀਸ ਪੂਸ ਕੇ ਛਾਣ ਛੂਣ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਟਿਚਨ ਹੋ ਗਈਆਂ !
'ਨਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾ, ਨਲਕੀ ਉਸਦੇ ਨਥਨੇ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਈ !
'ਦੂਜੀ ਤਰਫੋਂ ਫੂਕ ਲਾਣ ਹਿਤ, ਮੈਂ ਨਲਕੀ ਮੂੰਹ ਪਾਈ !
'ਮੇਰੀ ਫੂਕੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਚਾ, ਫੂਕ ਗਏ ਨੇ ਮਾਰੀ !
'ਮੇਰੇ ਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਸ ਗਈ, ਝੱਟ ਦਵਾਈ ਸਾਰੀ !
'ਅੱਲਾ ਬਖਸ਼ੋ, ਫੂਕ ਓਸਦੀ, ਵਾਂਗ ਹਨੇਰੀ ਆਈ !
'ਨਲਕੀ ਭੀ ਲੰਘ ਜਾਣੀ ਸੀ ਮੈਂ ਫੜਕੇ ਮਸਾਂ ਬਚਾਈ !'
ਉਸਦੀ ਸੁਣਕੇ ਗੱਲ ਡਾਕਟਰ, ਹਸ ਹਸ ਦੂਹਰਾ ਹੋਯਾ !
ਬੁੱਧੂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਹਸਦਿਆਂ, ਦੂਣਾ ਚੋਣਾ ਰੋਯਾ !
ਹਸਦੇ-ਰੋਂਦੇ ਦੇਖ ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ, 'ਸੁਥਰਾ' ਭੀ ਮੁਸਕਾਇਆ :-
'ਸੁਣ ਓ ਬੁੱਧੂ ਇਸ ਜਗ ਨੇ ਹੈ, 'ਪਹਿਲ' ਤਾਈਂ ਵਡਿਆਇਆ !
'ਜਿੰਦੀ ਫੂਕ ਵਜ ਜਾਵੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿੱਤ ਓਸਦੀ ਕਹਿੰਦੇ !
ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਸੁਸਤ ਪਿਛ-ਰਹਿਣੇ, ਰੂੰ ਰੂੰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ !'
ਦੇਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੱਡੂ
ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਪਾਸ ਇਕ ਮੂਰਖ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਹਿਤ ਆਇਆ
ਕਹਿਣ ਲਗਾ, 'ਰੱਬ ਚੀਜ਼ ਨ ਕੋਈ, ਲੋਕਾਂ ਮੁਫਤ ਧੁਮਾਇਆ

'ਪਾਈ, ਪੈਣ, ਅੱਗ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਰਲ ਬੰਦਾ ਬਣ ਜਾਵੇ
 'ਚੂਨਾ, ਕੱਥਾ, ਪਾਨ ਜਿਵੇਂ ਰਲ, ਆਪੇ ਸੁਰਖੀ ਆਵੇ
 'ਕਣਕ ਕਣਕ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਜੋਂ ਤੋਂ ਜੋਂ ਹਨ ਉਗਦੇ
 'ਸ਼ੇਰ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ, ਗਊ ਗਊ ਤੋਂ ਜੰਮ ਕੇ ਖਾਂਦੇ, ਚੁਗਦੇ
 'ਸਤ ਪੈਦੀਨਾ, ਸਤ ਅਜਵਾਇਣ, ਮੁਸ਼ਕ-ਕਫੂਰ ਮਿਲਾਵੇ
 'ਅਪਨੇ ਆਪ ਤੇਲ ਬਣ ਜਾਸੀ, ਰੱਬ ਧਯਾਵੇ ਨਾ ਧਯਾਵੇ
 'ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲਕੇ ਖ਼ਾਸ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੀ
 'ਇਸ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੀ ਹਿਕਮਤ ਕੀ ਹੈ ? ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਚਿਚਲਾਂਦੀ ?
 'ਬਾਰਸ਼ ਪਿਆਂ ਖੁੰਬ ਖੁਦ ਫੁਟ ਕੇ, ਖੁਦ ਹੀ ਸੁਕ ਸੜ ਜਾਵੇ
 'ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਬੰਦਾ ਜਗ ਜੰਮੇ, ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਾ, ਮਰ ਜਾਵੇ
 'ਨਾ ਕੁਈ ਅੱਲਾ, ਨਾ ਕੁਈ ਕਯਾਮਤ, ਸਜ਼ਾ, ਜਜ਼ਾ, ਨਾ ਲੇਖੇ
 'ਨਾ ਬਹਿਸ਼ਤ, ਨਾ ਦੇਜ਼ਖ ਕੋਈ, ਅਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਦੇਖੇ
 'ਪੀਰਾਂ ਫ਼ਕਰਾਂ ਐਵੇਂ ਰੱਬ ਦਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਪਾਯਾ
 'ਦੱਸੇ, ਅਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ, ਰੱਬ ਨਜ਼ਰ ਹੈ ਆਯਾ ?
 'ਫਿਰ ਕਯੋਂ ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਵਿਚ, ਖ਼ਯਾਲੀ ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰੀਏ ?
 'ਕਯੋਂ ਨਾ ਬਣੇ ਨਾਸਤਿਕ ਰਹੀਏ ? ਦਿਲ ਚਾਹੇ ਸੇ ਕਰੀਏ ?
 'ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਨੇਣ ਭਰ ਬੋਲੇ, 'ਰੱਬ ਉੱਚਾ ਹੈ ਖ਼ਯਾਲੋਂ
 'ਉਸ ਉੱਚੇ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸ ਦੱਸੀ ਜੇ ਆਯਾ ਉਸ ਨਾਲੋਂ
 'ਘਰ ਦੀ ਉਤਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਦਾ ਜੇ ਚਾਹੀਏ ਪਤਾ ਲਗਾਈਏ
 'ਯਾ ਕੋਈ ਉਪਰੋਂ ਆਕੇ ਦੱਸੇ ਯਾ ਖੁਦ ਉਪਰ ਜਾਈਏ
 'ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਤਲੀ ਮੰਜ਼ਲੇ, ਬੇਸ਼ਕ ਰੱਬ ਹੈ ਭਾਈ ।
 'ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਪੀਰ ਪਿਗੰਥਾਂ ਐਵੇਂ ਗੱਪ ਉਡਾਈ
 'ਜਦੋਂ ਮਰਾਂਗੇ, ਜੇ ਰੱਬ ਹੋਇਆ, ਅਸੀਂ ਬਚੇ, ਤੂੰ ਮੋਇਆ ।
 'ਜੇ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਦੇਵੇਂ ਯਕਸਾਂ, ਮਿਰਾ ਹਰਜ ਕੀ ਹੋਇਆ ?'
 'ਸੁਥਰੇ ਕਿਹਾ 'ਧੰਨ ਹੋ ਹਜ਼ਰਤ ! ਸ਼ੰਕਾ ਖ਼ੂਬ ਮਿਟਾਈ ।
 'ਲੱਡੂ ਦੇਨੋਂ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਦੀ, ਸੇਹਣੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ ।'
 ਪੜ੍ਹੇ ਅਨਪੜ੍ਹੇ ਦੀ ਪਛਾਣ
 ਇਕ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਅਨਪੜ੍ਹੇ ਨੂੰ, ਬੋਲੀ ਦੀ ਗੋਲੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ:-
 'ਓ ਅਨਪੜ੍ਹ ਡੰਗਰ ਕਿਉਂ ਜੰਮਿਓਂ ? ਬੇਫੈਦਾ ਉਮਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ।

'ਬੇ-ਇਲਮ ਆਦਮੀ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ ਕੁਝ ਦੇਖ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
 'ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਮਿਲੇ ਕਦੀ, ਤਾਂ ਉੱਲੂ ਵਾਂਗੂ ਤਕਦਾ ਹੈ !
 ਗੂੰਗਿਆਂ ਸਮ ਆਰੀ ਬੋਲਣ ਤੋਂ, ਜੇ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਕੈ ਕਰਦਾ ਹੈ,
 'ਨਾ ਅਕਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤਮੀਜ਼ ਕੇਈ, ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦਾ ਹੈ !
 'ਬੇ-ਇਲਮੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜੂਨ ਬੁਰੀ, ਖੇਤਾ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਹਸਦਾ ਹੈ,
 'ਓ ਬੇਵਕੂਫ ! ਬਿਨ ਇਲਮੋਂ ਤਾਂ, ਰੱਬ ਭੀ ਨਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ !'
 ਅਨਪੜ੍ਹ ਨੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਹੈ ਸ਼ੁਕਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ,
 'ਨਾ ਵਾਂਗ ਤੁਹਾਡੇ ਕੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ, ਨਾ ਮਾਣ ਮੁਹਾਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ !
 ਜੇ ਵਿਦਿਆ ਏਹੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁਖੋਂ ਫੁਰਮਾਈਆਂ ਨੇ,
 'ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ ਰੱਬ ਇਸ ਤੋਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਥ ਜੇੜ ਦੁਹਾਈਆਂ ਨੇ !
 ਮੈਂ ਬੇਸ਼ਕ ਪੜ੍ਹਨੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ ਹੈ,
 'ਨੇਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ-ਸਿਖਿਆ ਦਾ, ਕੁਝ ਭੇਰਾ ਭੇਰਾ ਚੁਣਿਆ ਹੈ !
 ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਜੇ ਲਬ ਲੇਭ ਹੰਕਾਰ ਕਰੇ,
 'ਤੇ ਸ+ਯਾਨਾ ਓਹ, ਜੇ ਪੜ੍ਹ ਵਿਦਿਆ, ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰੇ !
 'ਕੇਈ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਗੱਡੀਆਂ ਲੱਦ ਲਵੇ, ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਉਮਰਾਂ ਗਾਲ ਲਵੇ,
 'ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ, ਲਾ ਘੋਟੇ, ਸਿਰ ਵਿਚ ਡਾਲ ਲਵੇ !
 'ਪਰ ਦਿਲ ਤੇ ਅਸਰ ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਉਸ ਦੇ ਇਲਮੋਂ ਸਰਦਾ ਹੈ ?
 'ਉਹ ਕੀੜਾ ਹੈ, ਜੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ, ਪਿਆ ਕੁਤਰ ਕੁਤਰ ਕੇ ਧਰਦਾ ਹੈ !
 'ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਗੱਲ ਜੇ ਆਖੀ ਜੇ, ਚਤੁਰਾਈਓਂ ਨਾ ਹੱਥ ਅੱਦਾ ਹੈ,
 'ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਨਪੜ੍ਹਿਆ ਹਰ ਕੇਈ, ਜੇ ਧ+ਯੋਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪੌਂਦਾ ਹੈ !
 ਮਤਲਬ ਕੀ ? ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਜੀਭੋਂ ਪਹਿਚਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
 ਜ+ਯੋਂ, ਧੂਤੂ-ਬੇਲਾ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ, ਇਕ ਸੁਰੋਂ ਸਿਆਣੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ !
 'ਜੇ 'ਆਲਿਮ' ਹੈ ਤੇ 'ਆਮਿਲ' ਭੀ, ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਸਾਥੋਂ 'ਸੁਥਰਾ' ਹੈ !
 'ਪਰ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੇ ਕੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਨਪੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਥਰਾ ਹੈ !'

ਮੁਫਤ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ

ਨਜਾਜ਼ ਯਾਰੂਵੀਂ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਫੇਰ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਈਆਂ।
ਵਾਂਗ ਪਾਥੀਆਂ, ਬਾਹਰ ਮਸੀਤੋਂ, ਧੁੱਪੇ ਸੁਕਣੇ ਪਾਈਆਂ।
'ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲਸਨ ?' ਮੁੱਲਾਂ ਪਾਸ ਖਲੇਤਾ ਸੇਰੇ
'ਰੱਬਾ ! ਹਰ ਕੁਈ ਦਏ ਨਿਆਜ਼ਾਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਏਹੇ ਲੇਰੇ
ਇਕ ਧੋਬੀ ਦਾ ਬਲਦ ਲੰਘਿਆ, ਨਜ਼ਰ ਰੋਟੀਆਂ ਪਈਆਂ
ਬੁਰਕ ਮਾਰਕੇ ਉਸਨੇ ਇਕਦਮ, ਝਟ ਇਕ ਦੇ ਚੱਬ ਲਈਆਂ
ਮੁੱਲਾਂ-ਅੱਖੀਂ ਖੂਨ ਉਤਰਿਆ, ਕੱਸ ਕੱਸ ਡੰਡੇ ਲਾਏ
ਧੋਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਤਬੱਰੇ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਏ
ਧੋਬੀ ਭੁੱਬੀਂ ਰੋਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਲੋਕ ਹੋਏ ਆ ਕੱਠੇ
ਮੁੱਲਾਂ ਦੰਦ ਕਰੀਚੇ, ਆਖੇ 'ਓ ਉੱਲੂ ਕੇ ਪੱਠੇ !
'ਮਿਰੀ ਰੋਟੀਆਂ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਕੇ, ਉਪਰ ਸੇ ਹੈ ਰੋਤਾ
'ਇਕ ਦੇ ਛੜੀਆਂ ਲਗਨੇ ਸੇ ਹੈ ਕਿਆ ਬੈਲ ਕੇ ਰੋਤਾ ?'
ਕਿਹਾ ਧੋਬੀ ਨੇ 'ਮੁੱਲਾਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਰੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਯਾ
'ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਹੈ ਰੋਯਾ
'ਮੁਫਤ ਦੀਆਂ ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ, ਬਲਦ ਮੇਰੇ ਖਾ ਲਈਆਂ
'ਬੂੰਦਾਂ ਪਾਰੇ-ਜ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਗਈਆਂ
'ਤਿਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਲਦ ਮੇਰਾ ਭੀ ਹੁਣ ਹੋ ਜਾਊ ਨਿਕੰਮਾਂ
'ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ, ਅੱਜ ਮੈਂ ਹਾਇ ! ਬਹੁੜੀਂ ਮੇਰੀ ਅੰਮਾਂ !'
ਮੁੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਅਤਿ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ, ਲੋਕੀਂ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸੇ
ਪਰ ਧੋਬੀ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਕੀਮਤੀ 'ਸੁਥਰੇ' ਦੇ ਦਿਲ ਵੱਸੇ
'ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਨ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰ ਨੇ, ਹੈਸੀ ਤਦੇ ਰੁੜ੍ਹਾਯਾ
ਉਸ 'ਪਾਰੇ' ਤੋਂ ਅਪਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਬੀਰਾਂ ਤਈਂ ਬਚਾਯਾ
'ਆਬਿ ਹਯਾਤ' ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਗ ਤੇ ਮਿਹਨਤ-ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ
'ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਮੁਫਤ ਦੀ ਰੋਟੀ' ਜ਼ਹਿਰ-ਹਲਾਹਲ ਭਾਈ !

ਖੂਹ ਦੇ ਆਸ਼ਕ

ਇਕ ਆਦਮੀ ਖੂਹ ਤੇ ਆਇਆ ਲੈ ਕੇ ਅਪਨਾ ਡੋਲ।
ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਘਬਰਾਇਆ, ਪੁੱਜਾ ਭਜ ਕੇ ਭੈਣੀ ਕੋਲ।
ਤਿਲਕ ਧਾਰੀਆ ਇਕ ਸੀ ਨੇੜੇ, ਉਸ ਫੜ ਲੀਤੀ ਡਾਂਗ।
'ਉਤਰ ਅਛੂਤਾ ਇਸ ਕੂਏਂ ਤੋਂ, ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰੀ ਚਾਂਗ।
ਦਿੱਤਾ ਕੜਕ ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ 'ਖਬਰਦਾਰ, ਮੂੰਹ ਰੋਕ।
'ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ ਦੰਦ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਕ ਥਪੜ ਦਿਤਾ ਠੇਕ।
'ਖੰਨਾ-ਖਤਰੀ ਮੈਂ ਲਾਹੇਰੀਆ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਅਛੂਤ ?
'ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੰਗ ਮੁਆਫੀ ਵਰਨਾ ਫੇਰੂੰ ਜੂਤ'।
ਤਿਲਕਧਾਰੀਏ ਨੇ ਹਥ ਜੋੜੇ: 'ਲਾਲਾ ਜੀ ਰਾਮ ਰਾਮ।
'ਖਿਮਾਂ ਕਰੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਹਤ ਤੁਹਾਡਾ, ਹਾਂ ਗੁਲਾਮ ਬਿਨ ਦਾਮ।
'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੰਗ ਮੈਂ ਦੇਖ ਆਪ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੰਦੇਹ।
ਅਜ ਕਲ ਫਿਰਨ ਅਛੂਤ ਆਕੜੇ ਭੁਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਏਹ !
ਲਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ-'ਸੁਣ ਪੰਡਤ ਨਾਦਾਨ।
'ਉਚ-ਨੀਚ ਦੀ ਤਦ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਨ ਕੇ ਪਹਿਚਾਨ ?
'ਜੇ ਮੈਂ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੋਂ ਹੁੰਦਾ, ਫਰਕ ਤਦੋਂ ਸੀ ਕੀਹ ?
'ਭਰਮ ਫਸੇ ਹੀ ਤੁਸਾਂ, ਠੇਕ ਸਨ ਦੇਣੇ ਡੰਡੇ ਵੀਹ।
'ਓਹੋ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਓਹੋ ਡੋਲ ਹੈ, ਓਹੋ ਲੱਜ, ਓਹ ਖੂਹ।
'ਜੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤੋਂ, ਤੂੰ ਲੈਣਾ ਸੀ ਧੂਹ।
'ਲਖ ਲਾਨੂਤ ਇਸ ਮੂਰਖਤਾ ਤੇ, ਫੜ ਬੇ-ਮਤਲਬ ਖਿਆਲ।
'ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਵੀਰਾਂ ਉੱਤੇ, ਜੁਲਮ ਕਰੇ ਬਲ ਨਾਲ।
'ਉਸੇ ਪੇਣ ਵਿਚ ਸਾਹ ਉਹ ਲੈਂਦੇ ਉਸੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਨ੍ਰਾਣ।
'ਜੇ ਉਹ ਭਿਟੀਆਂ ਜਾਵਣ ਨਹੀਂ, ਖੂਹ ਕਿਉਂ ਭਿੱਟੇ ਜਾਣ।
'ਰੱਬ ਦਾ ਜਲ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਜਮਦੂਤ ?

'ਬੰਦੇ ਉਦ੍ਢੇ ਤਿਹਾਏ ਮਾਰੇ, ਕਹਿ ਕੇ ਨੀਚ-ਅਛੂਤ!
'ਕੁੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਖੂਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੰਦ ਖਿਲਾਰਨ ਨਿੱਤ!
'ਪਰ ਜੇ ਕਾਲਾ ਬੰਦਾ ਵੇਖੇ, ਸੜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਚਿੱਤ!
'ਜੇ ਹੋ ਐਡੇ ਆਸ਼ਕ ਖੂਹ ਦੇ, ਖੂਹ ਹਿੱਤ ਤੜਫੇ ਰੂਹ!
'ਤਦ 'ਸੁਥਰੇ' ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੇ, ਡੁੱਬ ਮਰੇ ਵਿਚ ਖੂਹ!

ਸੁਆਣੀ ਦਾ ਸੱਤਯਾਗ੍ਰਹਿ

ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪੈ ਗਈ ਐਸੀ ਵਾਦੀ।
ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਰਾ ਆਦੀ।
ਉਠਦਾ ਬਹਿੰਦਾ ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਗਟਗਟ ਪੈਂਗ ਉੜਾਵੇ।
ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਰਾਜਿਓਂ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਿੱਜੂ ਬਣਦਾ ਜਾਵੇ।
ਰਾਜ ਕਾਜ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨ ਕੋਈ ਨਾ ਸੁਧ ਬੁਧ ਤਨ ਮਨ ਦੀ।
ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਤਬਾਹੀ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮਾਨ, ਸਿਹਤ, ਸੁਖ, ਧਨ ਦੀ।
ਉੱਡਿਆ ਰੁੱਬ-ਦਾਬ ਸ਼ਾਹਾਨਾ, ਗੜ ਬੜ ਸਭ ਥਾਂ ਫੈਲੀ।
ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੀ ਗ਼ਫਲਤ ਤੋਂ ਜਿਉਂ ਉੱਜੜ ਜਾਂਦੀ ਪੈਲੀ।
ਵੈਦ, ਹਕੀਮ, ਵਜ਼ੀਰ, ਡਾਕਟਰ, ਬਿਨਤੀ ਕਰ ਕਰ ਥੱਕੇ।
ਰਾਜਾ ਮਦਰਾ ਮੁਖੋਂ ਨਾ ਲਾਹੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਧੱਕੇ।
ਰਾਣੀ ਨੇ ਏ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ, ਜੇਸ਼ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ।
ਮੋੜਨ ਹੇਤ ਪਤੀ ਦੀ ਪਤ ਨੂੰ, ਮਨ ਵਿਚ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ।
ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ, ਅੱਗੋਂ ਝਿੜਕਾਂ ਪਈਆਂ।
ਹੋਰ ਵਿਓਂਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਸਭ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਗਈਆਂ।
ਆਖਿਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਛੱਡੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ।
'ਰਾਜਾ ਜੀ, ਯਾ ਮਦਰਾ ਰਖ ਲੇ, ਯਾ ਰਖ ਲੇ ਨਿਜ ਰਾਣੀ।'
ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਘਿਆ ਦੇ ਦਿਨ ਲੰਘੇ, ਰਾਣੀ ਫ਼ਾਕਾ ਕਟਿਆ।
ਰਾਜੇ ਦੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਜ਼ੋਰ ਡੈਣ ਦਾ ਘਟਿਆ।
ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਵੀ ਜਦ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰੋਟੀ ਮੂਲ ਨ ਖਾਧੀ।
ਰਾਜਾ ਲਗ ਪਿਆ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ ਜਿਉਂ ਭਾਰਾ ਅਪਰਾਧੀ।

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ, ਬੋਤਲ ਦੂਰ ਸੁਟਾਈ!
ਮੁੜ ਨਾ ਕਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਲਖ ਲਖ ਕਸਮ ਉਠਾਈ!
ਬਚ ਗਿਆ ਰਾਜਾ, ਬਚ ਗਈ ਪਰਜਾ, ਬਚਿਆ ਰਾਜ-ਘਰਾਣਾ!
'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਆਖੇ, ਹਰ ਕੋਈ ਨੇਕ ਸਿਆਣਾ!
'ਸੁਥਰੇ' ਨੂੰ ਸੁਣ ਸੋਚਾਂ ਸੁਝੀਆਂ, ਜੇ ਔਰਤ ਡਟ ਜਾਵੇ!
ਸਭ ਟੱਬਰ ਦੇ ਔਗੁਣ ਕੱਢ ਕੇ, ਘਰ ਨੂੰ ਸੁਰਗ ਬਣਾਵੇ!

ਬਾਪ ਦਾ ਮੰਤਰ

ਇਕ ਆਦਮੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਰੋਜ਼ ਭਜਨ ਸੀ ਕਰਦਾ
ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਵਡਾ ਜੁਗੀਸ਼ਰ ਰਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਹੋ ਮਰਦਾ
ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚ ਫੁਰੀ ਕਿ ਨੇੜੇ ਇਸ ਦੇ ਜਾਈਏ
'ਕਿਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ਏ ? ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਈਏ'
ਖਿਸਕ ਖਿਸਕ ਕੇ ਨੇੜੇ ਢੁਕ ਕੇ, ਸੁਣਿਆ ਏਹ ਕੁਝ ਜਪਦਾ:-
'ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ ਦੂਰ ਰਖੀਂ ਤੂੰ ਰੋਗ, ਬੁਢੇਪਾ ਅਪਦਾ
'ਤਾਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਹਿਤ ਮੈਂ ਰਹਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ
'ਬੋਝ ਉਠਾ ਸੱਕਾਂ ਨਿਤ ਹਸ ਹਸ, ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਘਰ ਦਾ
'ਐਸਾ ਤਕੜਾ ਰਖ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮੋਹਨਤ ਤੋਂ ਨਾ ਥੱਕਾਂ
'ਭੁਖ, ਤੋਹ, ਨੀਂਦ ਨ ਆਵੇ ਨੇੜੇ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਾ ਅੱਕਾਂ
'ਬੈਲ ਵਾਂਗ ਜਗ-ਖੂਹ ਨੂੰ ਗੇੜਾਂ, ਘੋੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਦੌੜਾਂ
'ਉਠ-ਗਏ ਸਮ ਭਾਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਝੱਲਾਂ ਐੜਾਂ-ਸੌੜਾਂ
'ਖੂਬ ਕਮਾਵਾਂ, ਖਟ ਖਟ ਲਿਆਵਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਤਾਈਂ ਖੁਆਵਾਂ
'ਅਧ-ਨੰਗਾ-ਅਧ-ਭੱਖਾ ਖੁਦ ਰਹਿ, ਬੱਚਿਆਂ ਸੁਰਗ ਭੁਗਾਵਾਂ
'ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਈਂ ਮੁਸਕਾਂਦੇ ਦੇਖਾਂ, ਉਛਲਨ ਮੇਰੀਆਂ ਨਾੜਾਂ
'ਜੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਘੂਰੇ, ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਢਿਡ ਪਾੜਾਂ
'ਸੁਰਗ, ਬਹਿਸ਼ਤ, ਵਿਕੁੰਠ, ਮੁਕਤੀਆਂ ਵਾਰ ਦਿਆਂ ਮੈਂ ਲੱਖਾਂ
'ਮੈਨੂੰ ਰੱਬਾ, ਤਕੜਾ ਰਖ ਨਿਤ ਖੁਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਾਂ
ਸੁਣ ਏ ਜਾਪ, ਸਜਲ ਹੋਏ ਨੇਤਰ, ਅਤੇ ਸਮਝ ਏਹ ਆਈ
ਮਾਤਾ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿਉ ਦੀ ਭੀ ਹੈ 'ਸੁਥਰੇ' ਬੜੀ ਕਮਾਈ

ਮੰਗਤਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਸ਼ਾਹ ਸਕੰਦਰ ਹਾਥੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ, ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਸੀ ਜਾਂਦਾ
ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਲਸ਼ਕਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਂਦਾ
ਹੱਟੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਡਰ ਅਤ ਛਾਯਾ
ਹਰ ਕੋਈ ਸਹਿਮੇ, ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੇ, ਮਾਨੋਂ ਹਊਆ ਆਯਾ
ਰਸਤੇ ਵਿਚ, ਫ਼ਕਰ ਇਕ ਬੈਠਾ, ਉਹ ਨਾ ਡਰਿਆ ਹਿਲਿਆ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਰੋਅਬ ਦਿਖਾਵਣ ਦਾ ਮੈਕਾ ਚਾ ਮਿਲਿਆ
ਕਹਿਣ ਲਗਾ 'ਓ ਮੰਗਤੇ ! ਕੀ ਹੈ ਸ਼ਾਮਤ ਆਈ ਤੇਰੀ ?
'ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ! ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਉਂ ਸ਼ਾਹੀ ਸਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ?'
ਉੱਤਰ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿਤਾ ਮੰਗਤੇ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਏ ਕੀਤਾ:-
'ਕਿੰਨੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਹੈਂ ਮਾਲਕ ? ਦਸ ਖਾਂ ਪਯਾਰੇ ਮੀਤਾ ?'
ਆਕੜ ਨਾਲ ਸਕੰਦਰ ਕੂਯਾ 'ਸਤ ਵਲੈਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ
'ਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕੀਆਂ ਸਭ ਹਨ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਘਿਰੀਆਂ'
ਨਾਲ ਜਲਾਲ ਫ਼ਕੀਰ ਬੋਲਿਆ 'ਸੱਚ ਕਹੁ, ਛੱਡ ਵਖੇਵਾ
'ਸਾਂਭ ਕਰੋਗਾ ? ਸੱਤ ਵਲੈਤਾਂ ਹੋਰ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ?'
ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੂੰਹ ਝਟ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ, ਉਤਰ ਹਾਥੀਓਂ ਆਯਾ।
ਗੋਡੇ ਟੇਕੇ ਜੋਗੀ ਅੱਗੇ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਾ:-
'ਬਖਸ਼ੋ ਹੁਣੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪੀਰ ਜੀ ਪੰਜ ਸਤ ਹੋਰ ਵਲੈਤਾਂ
ਹੁਕਮ ਪਾਲਸਾਂ, ਸੇਵਕ ਰਹਿਸਾਂ, ਮੰਨਸਾਂ ਕੁੱਲ ਹਦੈਤਾਂ'
ਦਿਤੀ ਝਿੜਕ ਫ਼ਕੀਰ ਹਸ ਕੇ 'ਓ ਮੰਗਤੇ ਹਟ ਅੱਗੋਂ।
ਨਹੀਂ ਖ਼ੈਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣਾ, ਕਯੋਂ ਤੂੰ ਚੰਬੜਨ ਲੱਗੋਂ?'
ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਪਾਣੀ ਹੋਇਆ, 'ਸੁਥਰਾ' ਖਿੜ ਖਿੜ ਹਸਿਆ
'ਬੇਸ਼ਕ ਅਸਲ ਮੰਗਤਾ ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਫਸਿਆ'

ਤਿੰਨ ਪੱਥਰ

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਤਾਈਂ ਇਕ ਰਾਜਾ ਸਦਾ ਦਿੱਕ ਸੀ ਕਰਦਾ।
'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ' ਰਸਤਾ ਦੱਸੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਹਉਕੇ ਭਰਦਾ।
ਅੱਕ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਰੇ ਭਗਤ ਜੀ, ਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ,
'ਚੱਲ ਦਿਖਾਵਾਂ ਮੁਕਤੀ ਰਸਤਾ, ਪਰਬਤ ਚੋਟੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ।'
ਭਾਰੇ ਤਿੰਨ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਗੱਠੜੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਚੁਕਵਾਈ।
ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ 'ਏਹ ਲੈ ਚੱਲ ਉੱਪਰ ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਭਾਈ।
ਜ਼ਰਾ ਦੂਰ ਚੱਲ, ਰਾਜਾ ਹਫਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਲੜਖਾਂਦਾ।
'ਮਹਾਰਾਜ ! ਬੇਝਾ ਹੈ ਭਾਰਾ, ਕਦਮ ਨਾ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ।'
ਇਕ ਪੱਥਰ ਸੁਟਵਾਇ ਭਗਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚਲਾਇਆ।
ਥੋੜ੍ਹੇ ਕਦਮ ਫੇਰ ਚੱਲ ਉਸ ਨੇ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਇਆ।
ਦੂਜਾ ਪੱਥਰ ਵੀ ਸੁਟਵਾ ਕੇ ਫੇਰ ਤੋਰਿਆ ਅੱਗੇ।
ਪਰ ਹਾਲੀ ਭੀ ਭਾਰ ਓਸ ਨੂੰ ਲੱਕ-ਤੇੜਵਾਂ ਲੱਗੇ।
ਐਖੀ ਘਾਟੀ ਬਿਖੜਾ ਪੈਂਡਾ, ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣਾ।
ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਸੀ ਭਾਰ ਚੁਕ ਕੇ ਅਗੋਂ ਕਦਮ ਉਠਾਣਾ।
ਤੀਜਾ ਪੱਥਰ ਵੀ ਸੁਟਵਾਇਆ ਰਾਜਾ ਹੇਲਾ ਹੋਇਆ।
ਝਟ ਪਟ ਜਾ ਚੋਟੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਝਟ ਟੱਪ ਟਿੱਬਾ ਟੋਇਆ।
ਹਸ ਕੇ ਭਗਤ ਹੋਰਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, 'ਏਹੋ ਮੁਕਤੀ ਰਸਤਾ।
'ਤਦ ਤੱਕ ਚੋਟੀ ਚੜ੍ਹ ਨ ਸਕੀਏ ਜਦ ਤਕ ਬੱਝਾ ਫਸਤਾ।
'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਮੇਹ, ਹੰਕਾਰ ਤਿੰਨ ਹਨ, ਪੱਥਰ ਤੈਂ ਸਿਰ ਚਾਏ।
'ਭਾਰਾ ਬੇਝ ਲੈ ਪਰਬਤ ਤੇ ਕੀਕੁਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਜਾਏ।
'ਮੁਕਤੀ ਚਾਹੋਂ ਤਾਂ ਤਿੰਨੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਹੋ ਜਾ ਹਲਕਾ।
'ਮਾਰ ਦੁੜੰਗੇ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹ, ਪਾ ਪਰਮ ਜੋਤ ਦਾ ਝਲਕਾ।

ਰਾਜੇ ਤਾਈਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਪਾਈ।
'ਸੁਥਰੇ' ਨੂੰ ਭੀ ਮੁਫਤ, ਕੀਮਤੀ ਇਹ ਘੁੰਡੀ ਹੱਥ ਆਈ।

ਤੈਂ ਕੀ ਲੱਭਾ ? ਮੈਂ ਕੀ ਲੱਭਾ ?

ਦੇ ਭਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਸਾਧੂ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ
ਦੂਜਾ ਘਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲੀਤੀ
ਸਾਧੂ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਰਿਹਾ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦਾ
ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਨੀ ਰਿਹਾ ਗੋਦ ਨੂੰ ਭਰਦਾ
ਕਈ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜੰਗਲੋਂ ਸਾਧ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਆਇਆ
ਵੇਖ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਵੀਰ ਤਾਈਂ ਉਸ ਡਾਢਾ ਨੱਕ ਚੜ੍ਹਾਇਆ
ਕਹਿਣ ਲਗਾ 'ਕਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਆ ਤੁਮ ਨੇ ਮੁਰਖ ਭਾਈ ?
ਹਮ ਨੇ ਭਜਨ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਬੜ੍ਹਾਈ'
ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਇਕ ਸੇਟੀ, ਕੁਝ ਗਜ਼ ਪਰੇ ਸੁਟਾ ਕੇ
ਕਿਹਾ 'ਦਿਖਾ ਤੂੰ ਇਸ ਸੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ !'
ਸਾਧ ਵਿਚਾਰਾ ਡੇਰਾ ਭੇਰਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਕਰਾਇਆ
ਕਹਿਣ ਲਗਾ 'ਯਿਹ ਬਲ ਮੇਰੇ ਮੇਂ ਅਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਇਆ'
ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਨੇ ਮੁਸਕਾਇ ਆਖਿਆ, 'ਹੁਣ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਖਾਵਾਂ ?'
'ਏਥੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਛਿਨ ਵਿਚ, ਸੇਟੀ ਉਰੇ ਬੁਲਾਵਾਂ ?'
ਏਹ ਕਹਿ ਅਪਨੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਤੁਰਤ ਇਸ਼ਾਰਾ
ਛਿਨ ਵਿਚ ਸੇਟੀ ਚੁਕ ਲਿਆਇਆ, ਸਾਧੂ ਖਿੜਿਆ ਭਾਰਾ
ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਭਰਾਵਾ ! ਤੈਂ ਕੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ?
'ਅਫਲ ਪਖੰਡ ਉਮਰ ਭਰ ਕਰ ਕੇ, ਖੂਨ ਜਗਤ ਦਾ ਪੀਤਾ
ਤੈਂਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ, ਮੈਂਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ ਬੱਚੇ
ਰੱਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਸੁਥਰੇ' ਸੱਚੇ